

УДК 373.24:78.04

ЛЯХОВЕЦЬ Олеся Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри дошкільної освіти,
Черкаський національний університет імені Богдана
Хмельницького

e-mail: olesia_yarovaya@mail.ru

КОВАЛЕНКО Андрій Васильович,

студент, Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького

e-mail: kovalenko.andrei2017@yandex.ru

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті представлені різні форми прилучення дошкільнят до скарбниці вітчизняного та світового музичного мистецтва. Розглядаються методи формування особистісно-орієнтованої моделі дошкільної освіти, яка базується на гуманізації музично-педагогічного процесу, коли дитина з

її особистісними та індивідуальними особливостями є головним об'єктом уваги музичного керівника, а весь процес навчання та виховання будується на основі їхньої співпраці й співтворчості з урахуванням вікових можливостей та зони найближчого розвитку дітей, інтересів кожного вихованця, його музичних успіхів, з повагою до будь-яких творчих проявів.

Ключові слова: дошкільна освіта, діти дошкільного віку, творчі здібності, музика, естетичне виховання, музичний керівник.

Постановка проблеми. З упевненістю можна сказати, що кожна дитина народжується з природними творчими задатками, але творчими людьми виростають лише ті, умови виховання яких дозволили розвинути ці здібності вчасно. Багато залежить від того, хто опиниться поруч із дітьми, коли вони робитимуть перші кроки у складний та багатогранний світ мистецтва.

Сучасний світ – це світ креативних особистостей, адже вершин у ньому досягають лише ті, хто мислять неординарно, творчо, хто нестандартно підходить до розв'язання будь-яких проблем. Не випадково у Державній базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» креативність вперше визначено як одну із семи основних ліній розвитку. І хоча на формування креативної особистості впливає чимало чинників, відчутних успіхів у цій справі можна досягти, використовуючи засоби музичного виховання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методичні особливості розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку були представлені у наукових роботах Н. Ветлугіної, Т. Гризоголазової, О. Гуменської, В. Душенка та інших.

Розвитку художньо-творчого мислення, знаходження найбільш досконалих моделей і схем аналізу образного змісту і музичного образу твору присвячені дослідження В. Белобородової, Н. Вишнякової, Г. Дідич, В. Остроменського та інших.

Мета статті – охарактеризувати музичне мистецтво як засіб розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливу роль у становленні творчої особистості ми відводимо музичному вихованню дітей. Адже саме музичне виховання покликане допомогти дитині усвідомити себе як суб'єкта творчості: відчутти у собі композитора, художника, митця. Залучати дітей до музичної діяльності, ми прагнемо, щоб діти активно імпровізували, виявляли власну творчість у різних видах музичної діяльності, збагачували власний досвід, отримувати позитивні враження від взаємодії з музичним мистецтвом.

Дошкільне дитинство є найкращим періодом для розвитку творчої уяви, інакше кажучи, дошкільний вік дає прекрасні можливості для розвитку здібностей до творчості. І від того, наскільки були використані ці можливості, багато в чому залежатиме творчий потенціал дорослої людини. Дитячий садок – це той осередок, де зростає і формується дитина, як особистість.

Кожний педагог дошкілля – творець. Щодня, віддаючи силу душі і розуму, він створює казковий «замок дитинства», в якому звучить мелодія люблячих сердець. Ніби камертон, він задає правильний тон струнам дитячої душі, які потім заграють ніжністю, любов'ю, зірковим сяйвом музичної палітри життя, адже дитина — надто висока цінність, і немає нічого дорожчого і важливішого, ніж виростити фізично здорову, гармонійно розвинену, щасливу людину.

Не виняток із цього і музичний керівник дитячого садка. Адже, що може бути прекраснішим, ніж діти та музика! Для кожного музичного керівника звичайний стан – це творчий пошук, невід'ємне бажання зробити так, щоб зустріч з дітьми стала для них, по-перше, радістю, а, по-друге, якнайглибше занурилася у неповторний, найчарівніший, неосяжний світ її Величності Музика.

Маючи багаторічний досвід роботи з дошкільнятами, я зацікавилася впливом музики на розвиток творчих здібностей дітей. Поважаючи в кожній дитині особистість, намагаюсь максимально розвинути здібності, закладені природою.

Засобами музики, художнього слова необхідно постійно впливати на розвиток уяви, художнього смаку вихованців, заохочувати їх мислити самостійно і неординарно. У кожного

малюка потрібно, розвинути музичні здібності, які у певній мірі є абсолютно в усіх і, зазвичай, проявляються лише тоді, коли дитина виступає не як пасивний слухач, а як творець музики, її активний діяч. Педагоги, залучаючи дітей до активної діяльності, спонукають їх до розкриття своїх мовленнєвих, музичних та танцювальних здібностей.

Ставимо за мету:

- збагачувати словник дітей, використовуючи мовленнєві вправи;
- стимулювати творчу рухову та мовленнєву активність;
- формувати вміння –
- супроводжувати спів грою на дитячих музичних інструментах;
- відтворювати різними звуками (оплесками, притупами, виляскуванням) ритм музики;
- імпровізувати;
- створювати елементарний інструментальний супровід казок (гра на музичних інструментах);
- озвучування віршів;
- озвучування розповідей, явищ природи, птахів.

Ці завдання ми реалізуємо у різних формах роботи з дітьми, зокрема під час:

- музичних занять;
- розваг;
- театралізованих дійств;
- свят;
- індивідуальної роботи з дітьми.

З упевненістю можна сказати, що кожна дитина народжується з природними творчими задатками, але творчими людьми виростають лише ті, умови виховання яких дозволили розвинути ці здібності вчасно. Багато залежить від того, хто опиниться поруч із дітьми, коли вони робитимуть перші кроки у складний та багатогранний світ мистецтва.

Благодатно впливає на розвиток дітей використання музичних творів у педагогічному процесі. Музика – бажана гостя на заняттях і з зображувальної діяльності. Під час занять музика створює атмосферу емоційної чутливості, гармонійності, які допомагають розвитку творчості. Музика допомагає розвинути уяву дитини, дарує їй творчі крила і з натхненням кличе маленького митця до створення краси, доповнює барвисту мову живопису мелодією любові, породжує натхнення і бажання творити.

Музику треба використовувати часто, щоб вона увійшла в життя дітей і була впізнавана ними. Під час слухання музики дошкільниками необхідно врахувати психологічні особливості дітей, їхню надзвичайну емоційну чутливість і здатність до чуттєвого сприйняття.

Серед предметів естетичного циклу музика найбільше стимулює до творчої діяльності, сприяє формуванню пізнавальних та емоційно-мотиваційних функцій, розвитку творчого мислення, здібностей, комунікативності, а також позитивних якостей характеру: систематичності, працьовитості, наполегливості у досягненні мети. Музика є мовою серця, найніжніших почуттів, світу емоцій людини. Вона дає людині поштовх для внутрішнього переживання і уяви. Це внутрішнє відчуття та переживання викликає бажання передавати музику в дії, міміці, жестах, рухах, співі, грі, створювати нові художні образи.

Музика, особливо спів, поліпшує мовлення дітей. Співаючи, діти змушені протяжно вимовляти слова, що формує чітку вимову, сприяє правильному засвоєнню слів. Крім того, слова в пісні підпорядковані певному ритму, що також допомагає вимові важких звуків і складів. Тому музичне виховання є могутнім засобом, який сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості.

Завданням сучасної музичної педагогіки є вміння виявити у дітей потенційні можливості творити на базі хороших музичних вражень-переживань. Річ у тому, що вміння дітей вигадувати, творчо і вільно конструювати на музичному матеріалі неповторні мелодії та рухові комбінації має великий потенціал для розвитку творчих здібностей дитини.

Постійному поглибленому зацікавленню музикою сприяють хороша педагогічна атмосфера, безпосередній зв'язок між вихователькою та дітьми. Звичайно, результат буває

тільки тоді, коли людина вміє, може і хоче. Не дурімо самих себе: вихователь, який не пережив власний творчий шлях радісного спілкування з музичною культурою і практично має обмежений технічний досвід у цій галузі, не може бути тим творчим «акумулятором» для дітей, котрий знайде вихід із будь-якої творчої проблеми. В епоху техногенного поступу більшість педагогів-музикантів підтримали думку про те, що до музики треба ставитися серйозніше. Діти, які постійно співають, мають низький показник внутрішньої агресії. Психологи помітили, що там, де панує гарна музика, а особливо де домінує спів (спів – це інтонація, пропущена через живе серце), дитячі осередки врівноважені, діти мають рівні, стабільні стосунки, є більш чуйними один до одного. Там, де вихователь невтомно працює над розвитком творчої свідомості дітей, розширюючи пізнання ігровим способом, результат має блискучі показники.

Яка роль вихователя в художньо-естетичному вихованні дітей на різних етапах їхнього розвитку?

Дитині раннього і молодшого дошкільного віку потрібно забезпечити та сформувати:

- вчасний розвиток чутливості сенсорного апарату;
- емоційний відгук на сприймання найяскравіших якостей і властивостей предметів та явищ.

У молодшому дошкільному віці елементарна художня діяльність дитини вже має ознаки естетичного характеру, а її естетичний розвиток пов'язаний із індивідуальним досвідом. Тому вихователю слід урахувувати, що у своїх творах дитина виявляє елементи самостійності, творчої активності. Стимулювання активності дитини – першочергове завдання вихователя при роботі з даною віковою групою.

Для дітей старшого дошкільного віку характерно:

- глибше сприймання творів мистецтва;
- зацікавлення настроєм творів мистецтва;
- розвиток музикального слуху або поетичного хисту;
- здатність помічати й емоційно відгукуватися на виразально-зображувальні засоби творів мистецтва;
- пояснювати особливості, оцінювати музичні, літературні твори та твори різних жанрів образотворчого мистецтва;
- уміння помічати зв'язок між змістом твору і засобами його вираження;
- вибіркоче ставлення до різних жанрів мистецтва і конкретних творів, порівняння їх;
- виявлення художніх інтересів;
- прагнення до творчості;
- відчуття радості від створення найпростіших віршиків, пісеньок, малюнків.

Вихователі повинні максимально підтримувати ранні творчі прагнення дітей, стимулювати розвиток художньо-творчої практики, дбати про збагачення дітей життєвими враженнями. Формування естетичного переживання стимулює потребу в естетичній діяльності.

Музика, безпосередньо впливає на почуття дитини, формує її моральне обличчя. Вплив музики буває часом більш сильним ніж умовляння або вказівки. Знайомлячи дітей з добутками різного емоційно-образного змісту, ми спонукаємо їх до співпереживання.

Пісні пробуджують почуття любові до Батьківщини. Хороводи, пісні, танці різних народів викликають інтерес до їх звичаїв, виховують інтернаціональні почуття. Жанрове багатство музики допомагає сприйняти героїчні образи і ліричний настрій, веселий гумор і задерикувати мелодії. Різноманітні почуття, що виникають при сприйнятті музики, збагачують переживання дітей, їхній духовний світ.

Заняття музикою впливають на загальну культуру поведінки дошкільника. Чергування різних завдань, видів діяльності (співу, слухання музики, гри на дитячих інструментах, руху під музику) вимагає від дітей уваги, кмітливості, швидкості реакції, організованості, прояву вольових зусиль: виконуючи пісню, вчасно почати і закінчити її; в танцях, іграх вміти діяти, підкоряючись музиці, утримуючись від імпульсивного бажання швидше побігти, когось перегнати. Все це удосконалює гальмівні процеси, виховує волю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, музична діяльність створює необхідні умови для формування моральних якостей особистості дитини, закладає первісні основи загальної культури майбутньої людини.

Отже, творчість – важлива складова системи виховання, в ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий. Вона лежить в основі успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок, саме тому так важливо сформувати у дітей основи творчості.

Список використаної літератури

1. Гризоголазова Т. Специфіка роботи над музичною казкою / Т. Гризоголазова // Початкова школа. – 1998. – № 6. – С. 26 – 28.
2. Ветлугина Н. О. Музыкальное развитие ребенка. / Н. О. Ветлугина – М., 1998 – 284 с.
3. Душенко В. О. Виховання особистості у процесі навчання / В. О. Душенко // Початкова школа. – 2001. – № 7. – С. 10–12.
4. Белобородова В. К. Музыкальное восприятие школьников в свете учения о высшей нервной деятельности : пособие для учителя. / В. К. Белобородова, Г. С. Ригина, Ю. Б. Алиев – М. : Музыка, 1999. – 104 с.
5. Вишнякова Н. Специфіка засвоєння музичних знань молодшими школярами в процесі творчої діяльності / Н. Вишнякова // Музыка в школі : [зб. наук. ст.] – Київ : Муз. Україна, 2004. – Вип. 10. – С. 24 – 29.
6. Гумінська О. О. Практична спрямованість професійної підготовки майбутнього учителя музики: Методичний посіб. для студентів пед. ін-тів / О. О. Гумінська, І. Ф. Пелячик – Рівне : РДПІ, 1999 – 102 с.
7. Холодна К. І. Виховуємо творчістю / К. І. Холодна // Дошк. навчальний заклад. – 2009. – № 2, – С. 23–27.
8. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». – Київ. – 2008. – 430 с.
9. Остроменський В. Сприйняття музики як педагогічна проблема. / В. Остроменський – Київ : Музична Україна, 2005. – 200с.
10. Кононко О. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у Світі» / О. Кононко // Дошкільне виховання. – 2008. – №7. – С. 16 – 20.

References

1. Hryzohlazova, T. (1998). Specificity of work on a musical tale. *Elementary school*, 6, 26–28. (in Ukr.).
2. Vetluhyna, N.O. (1998). *Musical development of the child*. Moscow. (in Rus.).
3. Dushenko, V.O. (2001). Education of the individual in learning. *Elementary school*, 7, 10–12.
4. Beloborodova, V.K., Ryhyna, H.S., Alyev, U. B. (1999). *Music perception of students in the light of the doctrine of higher nervous activity: Handbook for teachers*. Moscow: Music. (in Ukr.).
5. Vyshniakova, N. (2004). The specificity of the assimilation of musical knowledge the younger students in the process of creative activity. *Music in school: collection of scientific papers*. Kyiv : Music. Ukraine, 10, 24–29. (in Ukr.).
6. Huminska, O.O., Peliachyk, I. F. (1999). Practical orientation of professional preparation of future music teachers: a manual for students of pedagogical institutes. Rivne: RSPI. (in Ukr.).
7. Kholodna, K.I. (2009). Nurture creativity. *Preschool learning*, 2, 23–27.
8. Basic program of development of children of preschool age «I in the World» (2008). Kyiv. (in Ukr.).
9. Ostromenskyi, V. (2005). Century Perception of music as a pedagogical problem. Kyiv : Music Ukraine. (in Ukr.).
10. Kononko, O. (2008). Children's creativity through the prism of the Basic program «I am in the World». *Preschool learning*, 7, 16–20.

LYAKHOVETS Olesya,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of Pre-School Education Department,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
e-mail: olesia_yarovaya@mail.ru

KOVALENKO Andriy,

student,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
e-mail: kovalenko.andrei2017@yandex.ru

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN BY MEANS OF MUSICAL ART

Abstract. *The system of musical education and development ties together the aesthetic education of music perception and development of the performing abilities of children. Familiarization with the best samples of musical creativity is the basis of moral education of the preschool child by means of this art, the basis for the formation of musical taste. For the period of the preschool childhood the child with the active participation in musical practice makes a huge leap in both in General and in the musical development that occurs:*

– in the field of emotions, from impulsive reactions to the simplest of musical phenomena more pronounced and varied emotional manifestations.

– in the field of sensation, perception and hearing - from individual distinctions of musical sounds to a holistic, conscious and active perception of music, to the differentiation of pitch, rhythm, timbre and dynamics.

– in the field of manifestation of the relationship - from unsustainable to more sustainable Hobbies, interests, and needs, the first manifestations of musical taste.

– in performing of activities from the action to show imitation to self-expressive and creative manifestations in song and music and rhythmic movement.

The period of childhood is characterized by intense development of musical abilities, and to support the development of creativity of children is a priority. In modern conditions of development of preschool education there are many programs for the implementation of this task. Education should provide optimal conditions for psychological development, and the music is the most effective way to improve the level of development of creative abilities, formation of artistic and aesthetic taste, the realization of children's potential in music activities. It has developed a system of musical training that allows you to form artistic and aesthetic taste of children.

Key words: preschool education; preschool children; creativity; music; aesthetic education; music teacher

Одержано редакцією 21.03.2017
Прийнято до публікації 26.03.2017